

medžiagos aiškiai matyti, kad dažnas jų skirdavosi nuo aplinkinių savo išvaizda ar elgesiu, naudodavosi savitomis, neįprastomis poveikio priemonėmis. Tikėtina, kad ne vien tikroviška pasakojimų apie juos medžiaga, bet ir fantastikos antsluoksniis suteiks galimybę ilgainiui išsiaiškinti, iš kur ir kaip tų galių semtasi.

Ne tik iliustracinė medžiaga, bet ir papildomas informacijos šaltinis yra leidinyje įdėtos pateikėjų nuotraukos, parašu po jomis pakonkretinant vieną ar kitą jų ryšio su atitinkamu būrimu aspektą.

Tekstai knygoje pateikti taip, kaip yra papasakoti: tarmiškai, griežtų gramatinių taisyklių ne visada paisančia šnekamąja kalba. Džiugu, kad toks leidinys kaip tik išėjo Tarmių metais.

Kostas Aleksynas

Libertas Klimka. LIETUVIŠKŲ
TRADICIJŲ SKRYNELĖ,
Vilnius: Didakta, 2013. – 424 p.

Pernai pasirodžiusi ir Vilniaus knygų mugėje bei kitur pristatyta nauja Liberto Klimkos knyga jau pasklido po visą Lietuvą. Jos autorius yra neprilygstamas etninės kultūros populiariojas, skaitytojams (ir klausytojams!) puikiai pažįstamas iš anksčiau jo išleistų knygų: *Tautos metai* (2008), *Saulės ratu, mėnulio taku: Lietuvių kalendorius* (2008), *Lietuviškų švenčių rate* (2009), taip pat daugybės publikacijų, įdomių paskaitų ir radijo laidų.

Naująją knygą *Lietuviškų tradicijų skrynelė* autorius taip pat vadina mokslo populiarinimo knyga, etninės kultūros vadovėlio pakaitalu. Kol nėra kitų, ši knyga, savo tekstuose jungianti L. Klimkos mokslinio darbo sritis – mokslo ir kultūros istoriją bei etnokultūrą, iš tikrųjų ateina į pagalbą mokytojams ir mokiniam, kultūros darbuotojams,

visiems, siekiantiems pažinti tautos tradicijas ir papročius. Lietuviškų tradicijų skrynelė veriasi metų rate: nuo sausio iki gruodžio. Dvylikoje skyrių, turinčių mėnesių pavadinimus, pagal tą pačią struktūrą pateikiama mėnesio šventinių dienų tradicijos, senoviniai šeimos papročiai, kas mėnesį vis kita tema apie lietuvių namus, istorinės datos, mokslo istorijos faktai dedami į poskyrį „Čia mūsų Lietuva“. Atskirame poskyryje kas mėnesį aptariamas artimas lietuvių ryšys su gamta, o baigiamas kiekvienas skyrius senosios mitologijos pabiromis.

Knygos pagrindą sudaro radijo laidų medžiaga, žinoma, papildyta ir praplėsta; išnaudota puiki galimybė „paversti kūnu“ eteriye pasklidusias žinias ir tai, kas likdavo už septynių laidos minučių ribos. Ją galima skaityti nuo bet kurios vietos, tačiau iš perskaitytų savarankiškų tekstų susidėlioja graži visuma. Tai nėra sentimentalus pasakojimas apie praeitį, tradicijas ir papročius įvardijantis kaip savaiminę vertybę. Nuo kitų panašių leidinių šis skiriasi labai aiškiai išreikšta autoriaus meile Lietuvai, pasididžiavimu mūsų etnine kultūra. Knygoje gausu faktų, išgirstų ir užrašytų ekspedicijose (L. Klimka dalyvavęs kraštotyros ekspedicijose visuose Lietuvos regionuose ir lietuvių etninėse žemėse), išspausdintų įvairiuose šaltiniuose. Tų šaltinių nuorodos labai praverstų tiems, kas norės gilintis į vieną ar kitą temą, rengsis etninės kultūros pamokoms. Kita vertus, tai nėra mokslinis leidinys, todėl įdomu skaityti fiziko, gamtos mokslų daktaro, pritaikančio gamtamokslinę metodologiją kultūros reiškiniams tirti, interpretacijas, siekimą atskleisti švenčių kilmę, prasmę ir sistemas. Įvedamas platesnis švenčių kontekstas, papildoma faktais apie Europos tradicijas. Patraukia ne tik autoriaus teiginiai, bet ir citatos – pateikėjų mintys (netgi pasakytos tarmiškai), istorijos šaltinių

ištraukos, pasakų, sakmių interpretacijos. Šie intarpai tarytum „įžemina“ apibendrintą tekstą ir pritaiko jį įvairaus išprusimo skaitytojui.

Be kalendorinių švenčių ir tradicijų, daug įdomių faktų, pateikiamų poskyryje „Čia mūsų Lietuva“. Galima paskaityti apie „Ryto“ draugiją ir lietuviškas mokyklas Vilniuje, pirmąją politinę baltų sutartį, pasirašytą 1249 metais Kristburgo pilyje, Vasario 16-ąją, Knygnešio dieną, Lietuvių mokslo draugijos veiklą, Kultūros dieną (nuo 2007 metų ji pažymima ir Lietuvoje), Lietuvos tiltus, Šlapelių knygyną Vilniuje, amatus ir daugybę kitų įdomių dalykų.

Lietuviškų tradicijų skrynelėje L. Klimka dar kartą atskleidžia savo universalumą, kalbos jausmą, gebėjimą kiekvieną faktą pateikti vaizdingai ir jautriai. Išskirtinę knygos, populiarijančios etninę kultūrą, vertę sudaro jos žodynas. Ypač jis turtin gas papročių ir tradicijų poskyriuose. Kiek daug pavartota sinonimų buities padargų, darbų, gyvenenos aprašymuose! Tradicinė kultūra pristatoma atskleidžiant visų etnografinių regionų tarmių grožį. Matyt, *Lietuvių kalbos žodynas* nedulka lentynoje... Apgalvotai pristatomi sukaupti tautos lobiai, šiandien vadintini nacionaline verte. Visuose skyriuose žaižaruoja liaudies išmintis, dainos, sakmės, o knygos pabaigoje pristatoma pasaka „Saulės vaduotojas“ ir jos užrašymo istorija.

XXI amžiuje Lietuva išgyvena globalėjančio pasaulio keliamus iššūkius. Išsibarsčiusiai po svetimus kraštus, vertybių krizę patiriančiai mažėjančiai tautai labai reikia telkiančių, tapatybę stiprinančių darbų. Tokiu darbu laikytina ir *Lietuviškų tradicijų skrynelė*. Nepretenduojanti į visa apimančią, išsamią švenčių, tradicijų analizę, bet sudaranti galimybę kiekvienam ją skaitančiajam pildyti pateiktus aprašymus savo žiniomis ir patyrimais. Taigi gyvas metų ratas

tegu sukasi bendruomenėse, šeimose, o sykiu tegu pildosi ir mūsų tradicijų skrynelė!

Irena Seliukaitė

БЕЛАРУСКІ ФАЛЬКЛОР:
МАТЭРЫЯЛЫ І ДАСЛЕДАВАННІ:
Зборник навуковых прац, выпуск 1,
Мінск: Нацыянальная акадэмія навук
Беларусі, 2014. – 463 р.

Baltarusių kultūros, kalbos ir literatūros centras, priklausantis Kondrato Krapivos meno, etnografijos ir folkloro institutui (Baltarusijos nacionalinė mokslų akademija), šiais metais pradėjo leisti mokslinį periodinį leidinį *Беларускі фальклор* („Baltarusių folkloras“). Tautos žodinis paveldas baltarusiams ne mažiau reikšmingas nei mums, tad ir šio lobyno tyrimui bei kaupimui jie skiria daug dėmesio. Iki šiol Baltarusijoje dar esama žodinės tradicijos atmintį išlaikiusių žmonių, gyvenančių daugiausia kaimo vietovėse, iš kurių lūpų tebefiksuojamas tas jiems brangus paveldas. Lietuvių folkloristams baltarusių dvasinė ir materialinė kultūra – daug sakanti tyrimo medžiaga, nes ji yra glaudžiai susijusi ir su mūsų kultūra. Baltų ir rytų slavų tradicijos iš dalies dėl genetinių priežasčių, iš dalies ir dėl ilgalaikių kontaktų yra tiesiog susipynusios. Rekonstruojant baltų mitologiją, tiriant folkloro vaizdinius bei motyvus, be gana gerai išsilaikiusių, įvairiais pavidalais išsaugotų baltarusių duomenų beveik negalima apsieiti. Kartais stebina, kad tai, ko nerandi atkurdamas baltų mitinio ar folklorinio vaizdymo pirmąją prasmę, aptinki tarp baltarusių archaizmų. Todėl atsigręžti į mūsų pietinių ir rytinių kaimynų medžiagą dažniausiai yra būtina. Naujausi baltarusių kolegų tyrinėjimai, kurie pastaraisiais dešimtmečiais yra gausūs ir iš tiesų deramo